

ITALIJA

Kjer kraljujeta polenta in prosecco

Tekst: Monika Kubelj Foto: Monika Kubelj, Dejan Ogrinč, arhiv agencije

Dobro uživamo počasi in z občutkom. Tako bi moralo biti tudi v turizmu. Na potovanju po Italiji si, tako je dandanes med turisti v navadi, ogledamo velika mesta z zvenečimi imeni. A le streljaj od Benetk ležijo mesteca in vasice z bogato zgodovino in zanimivostmi, ki jih lahko doživljamo in užijemo počasi in pristno. Prav to je namen slovensko-italijanskega sodelovanja pri projektu Slow tourism, ki je na Kitajskem dobil celo nagrado. Projekt je sofinanciran iz Čezmejnega programa Slovenija-Italija 2007–2013. Doživeti znamenitosti in posebnosti skozi osebno doživetje. Začutiti lokalni utrip tako, da ne gledate na uro.

Ekskurzija z ladjico po zgodovinsko naravni poti z ogledi ribiških postajališč in odkrivanjem nenavadne okolice je posebno doživetje.

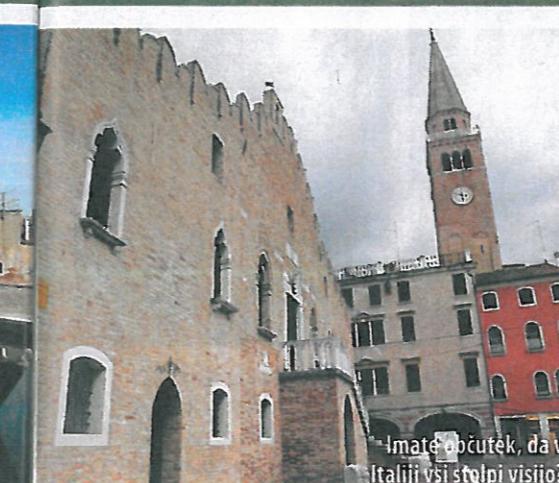
Vinorodni okoliš
Valdobbiadene

Znamenita
oglejska bazilika

Comacchio in kanal Maggiore

Imate dočutek, da v
Italiji vsi stolpi visijo?

Balzam za dušo – mlin
Molinetto della Croda

Veliko ljudi si želi domov odnesti ne le slik in spominkov, ampak čustva in spomine. Na prebivalce z imeni in primki, ki so osebno spoznali, medtem ko so brskali po tržnici ali si ogledovali kakšno palačo. Na hrano, ki bi jo okušali s spoštovanjem do tradicije prehranjevanja v nekem okolju. A pogosto se zgodi, da turisti le skozi okno v avtobusu bežno vidijo kakšno znamenitost ali se skozi mesto le peljejo. Samo zato, da bi lahko rekli, da so bili tam, a o teh krajih ne vedo povedati bližnjim nič oprimentivega, nič osebnega. Nova oblika turizma želi spodbuditi ljudi, najprej pa agencije, da znajo sočasno pokazati največje zanimivosti kraja in hkrati ustaviti čas. Zadihati. V luči te filozofije so na obeh straneh meje pripravili program, h kateremu je pristopilo 140 ponudnikov. Če bo tudi zaživel v praksi, je odvisno

od spretnosti agencij in predvsem izbire vodnikov. Slednji mora izkazovati strokovnost in biti hkrati zabaven, oseben, a ne preveč, dobro organiziran, pa vendar prilagodljiv. To je turizem, ki bi moral biti življenjska filozofija.

Gozdarji kot varuhи narave

Kmalu čez mejo, v Bazovici pri Trstu, stoji Naravoslovno-didaktični center, kamor zahaja staro in mlado. Je odlično učno središče, ki poudarja velik pomem skrbi za okolje. Z interaktivnimi učnimi materiali in multimedialnimi pripomočki nakaže kraško biodiverzitet, pomembnost gozdov, odnos človeka do lesa; ukvarja se z reševanjem vprašanj svetovnega pomena, na primer z okoljsko trajnostjo. Kdo ima v rokah projekt? Gozdarska služba, ki je precej bolj aktivna kot naša. Deluje kot neke

vrste okoljska policija. V tem delu izveste, da je od tu pred mnogimi leti potekalo znano pogozdovanje Krasa. A Kras ne pozna državnih meja, razprostira se na obeh straneh in nas tudi po tej plati povezuje. Kot nas povezuje črni bor, ki je edini kljuboval klimi in se prijel. Pri ogledu centra se zaveste, da lahko s počasno hojo okušate okolje. V bližini greste lahko po nekaterih pešpoteh, ki so označene. Pešpot Josefa Ressla v gozdu Igovca je opremljena z infrardečo tehnologijo za slepe in slabovidne. Ko boste tam, obiščite še Briskovško jamo, zagotovo posebnost v evropskem merilu. Ali pa si kupite oljčno olje iz belice s kmetije Fior Rosso.

Mesto izkopanin

Kolikokrat se zgodi, da ste šli v neko mesto le po nakupih, niste pa si ga za-

res ogledali in ga začutili, spili v sredšču kakšno kavo? Tako tipično mesto je Palmanova, kamor je večina hodila po čevljie ali usnjene jakne. Če vas bo pot naslednjič peljala v tej smeri, se ustavite v starem mestnem jedru. Presenečeni boste. Še bližje Tržaškemu zalivu je za nas zelo pomemben Oglej ali Aquileia, kjer je čudovita oglejska bazilika. Tamkajšnji vodniki med drugim ponosno povedo, da je v njej maševel papec. Oglej, ki danes šteje le 3.500 prebivalcev, jih je v rimskih časih premogel 100 tisoč ali več. Tega ne more spregledati niti slepec, saj je vsa okolica polna urejenih arheoloških najdišč ali takih, ki jih še odkrivajo. Nekateri gredo v oglejsko baziliko najraje takrat, ko v njej ni ne turistov in ne vernikov. Sprehodijo se po lepem steklenem mostičku nad krasnimi starokrščanski-

mi mozaiki. Prijazna furlanska dekleta, ki so v oglejski bazilikli za kustosinje in varuhinje svetišča, jih z odprtim nasmehom pozdravijo in pustijo, da so v tišini bazilike lahko sami. Za nekatere je drugačen turizem tudi to, za druge odkrivanje bogatih podzemnih prostorov z mozaiki in najdbami, ki kažejo, da so bogati Rimljani imeli v svojih domovih že talno ogrevanje s toplo vodo. Pod današnjo baziliko je nekoč stal »rimski Beverly Hills«, bi morda lahko rekli.

Pomanjšane Benetke

Ko potuješ po Italiji, moraš vzeti v zakup italijansko posebno dojemanje časa. Vse gre počasneje, kot je dogovorno, in se celo z lahkoto spreminja. To je odlično za tako imenovani počasni turizem. Ste že slišali za Portogru-

aro? Mestece na predelu vzhodnih Benetk leži med Benečijo in Furlanijo. Ko stopite vanj, takoj začutite vpliv vodnega mesta Benetk. Skozenj teče reka Lemene, ki je bila za prebivalce od omembne mesta, torej leta 1140, izjemno pomembna.

Ob obisku tega mesteca je bil sprehod skozi Park miru res tak, miren. Disašo je po pokošeni travni, ljudje so postopali, klepetali. Mostički čez Lemene so kot naročeni za sveže ljubezni. Kakšno stanovanje v nekoč bogati meščanski hiši, ki stoji tik ob reki, pa idelano začočišč za umetnike. Zanimiv je podatek, da se danes lahko po reki pripeljete vse do Jadranskega morja. Vodnica je povedala, da je središče mesta v avgustu, ko praznujejo dan ribičev, posebno živahno. Če imate bujno domišljijo, zaprete oči in si predstavljate živžav na

Pred desetletji so bile v predelu delte Pada poplave. Takrat se je odselilo veliko ljudi.

S čolnom vas po delti Pada pripeljeno do izliva v morje.

Opazovanje ptic v okolici reke Pad je izjemno dobra tržna niša.

Ribičija je na reki Pad zelo živa dejavnost.

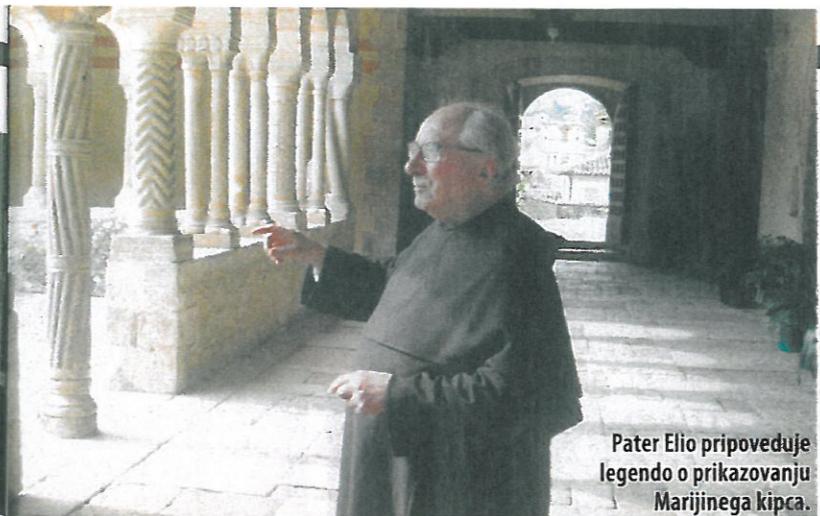
Granatna jabolka rastajo skoraj na vsakem dvorišču.

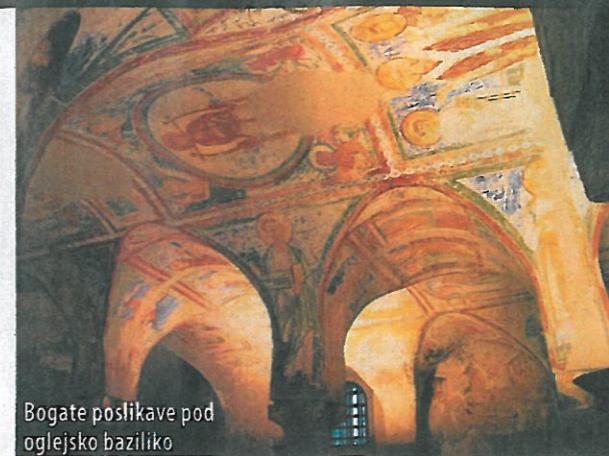
Portogruaro, pomorsane Benetke

Portogruaro, kjer so prebivalci hoteli postati meščani kot v Benetkah.

Pater Elio pričuje legendo o prikazovanju Marijinega kipa.

Bogate poslikave pod oglejsko baziliko

Tipična domačija in vinska klet v beneški regiji

Kraj boste začutili tako, da si boste vzeli čas.

Didaktični center v Bazovici

Mladi Jean Carla s kuhanjem iz Porta Tolle

Otroci na trgu sredi Portogruara

tržnici. Znano je, da Italijani radi veliko govorijo in se ponavljajo. Odličen je opis mesta in družabnega življenja pred mnogimi stoletji avtorja Ippolita Nieva (Le confessioni d'un Italiano), ki je takratne meščane ironično primerjal z Benečani, saj so se obnašali tako, ker so želeli pozabiti svoje obrtniške korenine. Ljubitelji kolesarjenja boste navdušeni nad potjo med Portogruarom in obmorskim Caorlejem. Gre za imenitno popotovanje med kanali in bogato kulturno dediščino. Če boste lačni in si zaželegli nekaj italijansko dobrega, poberite po spletu www.hausdelsser.de. Čaka vas izjemno lepo podeželsko urejen hotelček, z izredno prijaznimi ljudmi in še boljšo hrano. Tam mena da govorijo tudi angleško.

Vinska pot po gričevju

Pokrajina Treviso je znana po turističnih kmetijah in vinu prosecco. Ena od sedmih, ki sestavljajo Benečijo. Kakor v drugih predelih današnje Benečije so v davnajstem stoletju tudi v Trevisu gospodovali Ezzelini, in sicer Alberico da Romagna.

INFO: Italija

Benečija je ena od dvajsetih dežel, ki sestavljajo Italijo. Na severu meji z Avstrijo, na zahodu z deželama Trentino-Zgornje Poadiže in Lombardijsko, na jugu z Emilijo (Emilia-Romagna) in na vzhodu s Furlanijo-Julijsko krajino in Jadranskim morjem. Deli se na sedem pokrajin: Belluno (69 občin), Padova (104 občine), Rovigo (50 občin), Treviso (95 občin), Venezia (44 občin), Verona (98 občin), Vicenza (121 občin). V deželu spadajo tudi otoki beneške lagune. Najvažnejše reke so Pad, Adiža, Brenta, Piava, Livenza/Livanca in Tagliamento/Tilment.

Kot vsa severna Padska nižina sploh se ravinski predeli razlikujejo po visoki in nizki ravni, in sicer glede na nadmorsko višino, ki opredeljuje dve popolnoma različni ozemljji. Višji predeli so aluvialnega (naplavinskega) značaja in močno prepustni: padavine pronicajo globoko do neprepustnih ilovnatih plasti, ki sestavljajo dno Padske nižine in nizko ravno ob reki. Med reko Adižo, delto reke Pad in obmorskimi lagunami se razprostira Polesine. Zaradi preobilice vode sta obe ozemlji, nizka ravina in Polesine, prepredni z odtočnimi kanali. Polesine je bil velikokrat poplavljeno; poplava leta 1951 je zahtevala 84 človeških življenj, tista leta 1966 pa odnesla v morje precejšnje ozemlje komaj pridobljenih polderjev. Delta reke Pad in lagune se stalno spreminja: v 125 letih se je jadranska obala umaknila pred rečnimi naplavinami za 82 km².

no, brat Ezzelina III. Groznega. Kakor ta je bil tudi Alberico izredno krut, zato je bil leta 1260 surovo ubit z vso družino, s tem je bilo konec dinastije. Tu so venetske vile, milini, naselja, ruševine gradov in srednjeveških mest. In seveda prosecco, belo vino, ki je na splošno suho ali

Tudi to je del zgodovine. V gostilni Antichi Sospiri je razstavljeni stari tablji o spolnih ponudbah v hiši užitkov.

V kraju Comacchio stoji tovarna, kjer pripravlja »marinato« iz jegulj in inčunov. Jegulje so v teh nekdaj revnih predelih pomenile preživetje.

zelo suho peneče se vino. Pridelujejo ga v regijah Venetov in Furlanov, predvsem na območjih Conegliano Valdobbiadene in v hribih severno od Trevisa. Vinska klet Col Vetoraz, visoko na griču nad Santa Stefanom, zbirka vrhunsko grozdje z zaščitenim geografskim poreklom. Cartizze je ime, ki še bolj ovrednoti lokalnost njihovega grozja in vina. Na tej kmetiji družine Miotto pridelujejo vino že 200 let. Zaradi strmine je vinograde težko obdelovati, zato je precej ročnega dela. A to daje vinu dodano vrednost. Valdobbiadene je prvi del prve italijanske vinske ceste, starodavne ceste »proška«, zadovoljuje potrebe sodobnih enoturistov, ki želijo okusiti pomembna in značilna vina ter krajinske in kulturne značilnosti, ki pomenijo jedro tega prostora. 120 kilometrov poti od Valdobbiadene do Conegliane ponuja vpogled v stoletne tradicije vinogradništva.

V pokrajini Alta Marca Trevignana ne morete in ne smete mimo mlina Croda in graščine Roncade. Mlin iz 17. stoletja je tako lepo ohranjen, da vas preneše za nekaj stoletij v preteklost. Pogled na hišo, zidan v skalo, mimo katere teče slap, ki še danes poganja mlin, je ne pozaben. V njem meljejo koruzo za tako zelo značilno belo in rumeno polento, ki je skoraj na vsakem jedilniku v teh krajih. A zelo vam pomaga, če znate italijansko, kajti gospodar, ki skrbi za mlin, ne zna nobenega drugega jezika. Graščina v mestu Roncade je v lasti premožnih baronov Ciani-Bassettijevih od leta 1900. Iz njihovih vinogradov prihajajo zelo dobra vina, kot je patriarca ali pro-

secco frizzante. Prvi lastnik je bila družina Giustinian, ki je vabila in gostila mnoge zgodovinske pomembne osebnosti. Zadnjih 500 let nikoli ni bila zapuščena, zato je tako dobro ohranjena. O nekdanjem lastniku kroži žečkljiva zgodbica, ki ti jo povedo na uho. Da je nekoč, ko se je vrnil v to vilo (seveda so jih imeli več), našel ženo v zelo intimnem odnosu z mnogimi svojimi vojaki – zato jim je odsekal glave.

Zanimivo zgodbo vam lahko pove tudi pater Emilio iz samostana v Trevisu, kjer živi kot član reda Marijinih služabnikov, če ga boste le vprašali. Kot pravi legendi, je bil samostan nekdaj drugje. Ker pa se je nekemu patru ob spreghodu po gozdu prikazoval kip Marije, ki se je kljub temu da ga je odnesel v samostan, vedno znova vračal v gozd, so samostan zgradili na tem kraju. Ves samostan nima le verskih fresk, zgrajen pa je po principu povezosti z naravo, okoljem in živalmi.

Raziskovanje lagun in delte reke Pad

To je svet, ki mu ni enakega. Beneške lagune spremljajo celotni zahodni obok Severnega Jadrana od delte reke Pad do zacetkov Krasa, vzdolž obale, kjer se izteka reke severozahodnega dela, če omenimo le najpomembnejše, Adiža, Brenta, Sile, Piava, Tilment in Soča. V prehodnem pasu med kopnim in morjem so se lagunska območja zaradi nenehnih rečnih nanosov stalno razvijala. Znotraj lagunskega zaliva sta mesti Benetke in Chioggia in več kot 50 otokov, med katerimi so Murano, Burano in Torcello. Plovbi je

namenjena mreža kanalov v skupni dolžini 1580 km, ki zagotavlja izmenjavo lagunske vode. Na ozemlju je približno 70 km² površin, ki se ob oseki pokažejo iz vode v lagunah (barene), ozemlja na vodnem površju, ki so odločilne za vodno ravnovesje lagune; tu je tudi približno 90 km² ribolovnih barij oziroma zagraničnih območij, opremljenih za vzgojo rib, razprostirajo pa se v severnem in sredinskem južnem delu obrobja lagune.

Nežno razmerje med kopnim in vodo na območju delte reke Pad je eno najpomembnejših značilnosti takih predelov v Evropi. To edinstveno območje si je treba ogledati počasi. Raznovrstne ptice pomenijo pravi raj za opazovalce. To je trenutno ena od zelo močnih vej v turizmu, zlasti Angleži se navdušujejo nad tem, pa nad kilometri kolesarskih poti. Če boste v Santa Giulii, pojrite v restavracijo Antichi Sospiri mladega lastnika Jeana Carla. Ne bo vam žal. Ali se zapejite do solin Cervia v pokrajini Ravenna. Naj osebna doživetja ustavijo vaš pretrpani čas.

Slow tourism ali počasni turizem je nova filozofija popotovanja, ki namerava povezati slovensko in italijansko območje s sproščajočim, a kakovostnim turizmom. Strateški projekt je financiran iz evropskih sredstev, v ospredju so kolesarjenje, rečni turizem, opazovanje ptic, naravoslovni in športni turizem, pa tudi počodništvo in ogledovanje jam. V Sloveniji za projekt skrbi BSC, Poslovno podporni center v Kranju, v Italiji pa Delta 2000. Državi si pri tem pomagata in se medsebojno promovirata.

